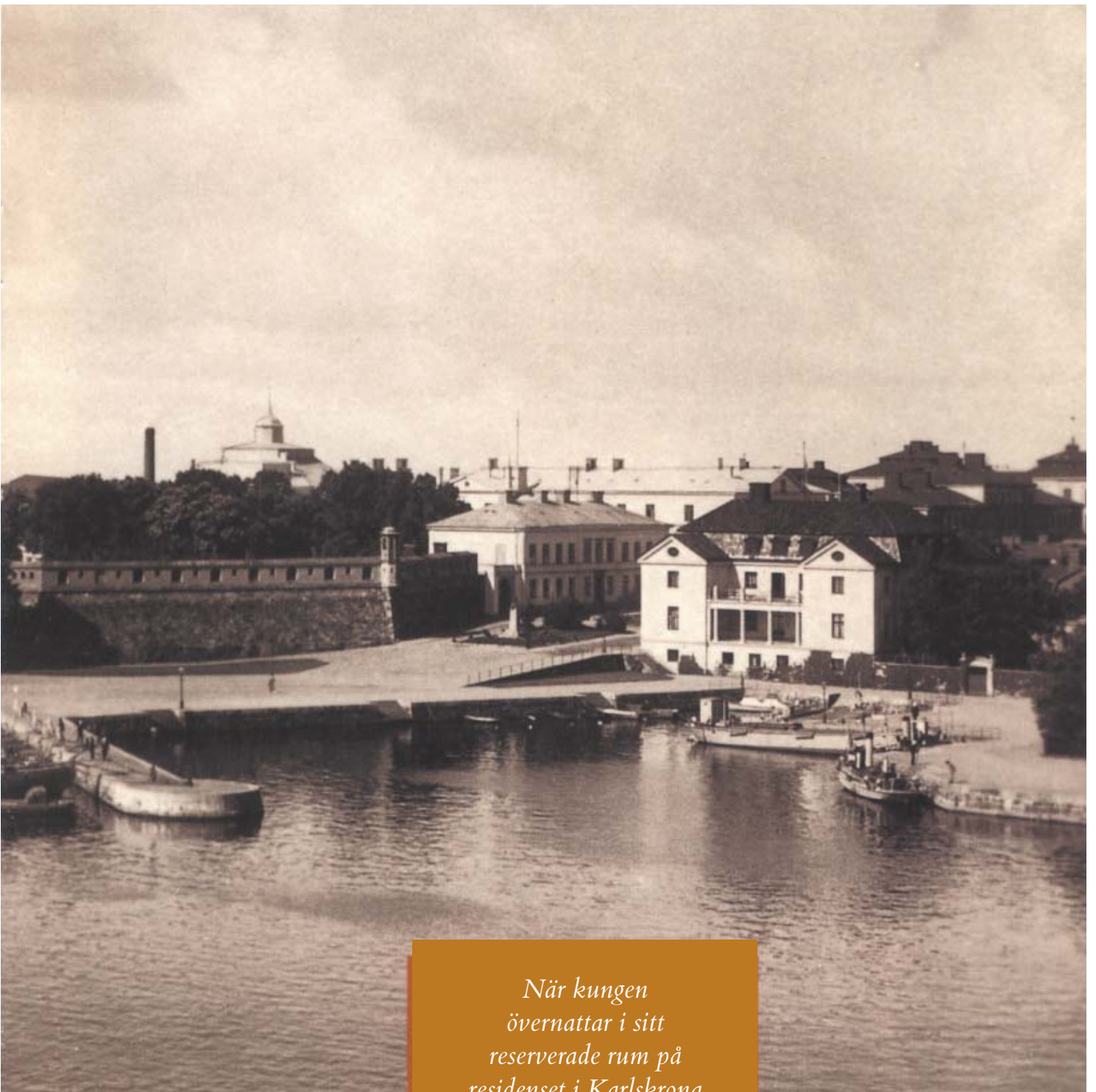

Det nybyggda residenset invid Kungsbron på 1910-talet. Vid piren ligger torpedkryssaren Örnen och en division torpedbåtar.

Örlogsstadens residens

*När kungen
övernattar i sitt
reserverade rum på
residenset i Karlskrona
har han Östersjön in
på knuten och
Bastion Auroras
bistra murar utanför
sovrumsfönstret.*

Landshövdingebostaden i Karlskrona ligger mitt i den världsunika marina miljön med anor från 1600-talets slut, men huset självt är det yngsta residenset i landet och byggt så sent som 1909–11. Det är alltså inget medeltida fäste eller stadspalats från 1700-talet, utan snarare en stor patriciervilla där de engelska hemidealerna, som influerade svenskt bostadsbyggande under 1900-talets början, spelat en inte oväsentlig roll. Byggnadens läge vid Kungsbron och fjärden är magnifikt

och man kan föreställa sig den tid när flottrevyerna drog förbi där ute på det stora vattnet.

Det var landshövding greve Axel H:son Wachtmeister, en ättling till Karlskronas skapare generalamiralen

Hans Wachtmeister, som drev igenom byggandet av det nya residenset. Tidigare hade Kungl. Maj:ts befallningshavande och hans kansli sin varelse i Ronnebygatan 22, en byggnad som kronan inköpt 1832 men som tjänat som landshövdingebostad även tidigare. I början av 1900-talet var huset uppenbart i bristfälligt skick och landshövding Wachtmeister anförde bland annat följande i en skrivelse till Kungl. Maj:t den 31 januari 1908:

«Missförhållandena i landshövdinge-

Residensets entréportal kröns av Blekinges vapen.

bostaden äro däremot af den art, att de enligt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes förmenande icke lämpligen kunna afhjälpas genom reparation af den gamla byggnaden [...], och sådan den nu finnes, är landshöfdingebostaden i Blekinge län såväl hvad utrymme som soliditet och inredning beträffar tvifvelsutan den sämsta i riket.»

Det gamla residenset revs 1953 och på platsen uppfördes delar av det nuvarande landsstatshuset. För det nya residenset inköpte statsverket tomten nr 32 i dåvarande 8:e kvarteret Sparre. Fastigheten tillhörde Gustaf v:s bror prins Oscar Bernadotte som var officer i Flottan, och efter honom kallades huset Prinshuset eller Prinsbostället. Inför nybyggnaden på tomten flyttades Prinshuset till Ronneby där det fortfarande finns kvar.

Fångarnas arkitekt

Som arkitekt anlätades hovintendenten Gustaf Lindgren (1863–1930). Lindgren var utbildad vid Kungliga Tekniska högskolan åren 1881–85 och vid Konstakademien 1885–87. Han blev arkitekt i Överintendentsämbetet 1887 och i Fångvårdsstyrelsen 1890. Bland hans tidigaste arbeten märks Kare-suando kyrka från 1887, men det är främst som fängelsearkitekt han har gått till eftervärlden. Det numera rivna länsfängelset på Östermalm i Stock-

holm blev färdigt efter hans ritningar 1898; 1905 tillkom Härlandafängelset i Göteborg och 1914 Centralfängelset i Malmö. Hans mest omfattande arbete är dock polishuset vid Agnegatan i Stockholm med tillhörande rannsaktionsfängelse och häkte som byggdes 1903–11. Polishuset finns fortfarande kvar och används för sitt ursprungliga ändamål, men de tillhörande fängelsebyggnaderna har rivits för senare tiders nybyggnader för polisen.

Lindgren arbetade med historiska arkitekturstilar i sina byggnader och i Karlskrona är det 1700-talet som fått stå förebild för husets exteriör. Det är dock en mycket fri uppfattning av förebilderna och byggnaden kan knappast kallas en pastisch – volymerna är 1900-tal och det

är främst de enskilda elementen, som det brutna taket och flyglarnas gavlar, som pekar mot en äldre förebild.

Den 17 mars 1909 slöts entreprenadkontraktet mellan Kungl. Maj:ts befallningshavande i Blekinge län och byggmästare A. Zakrisson i Karlskrona; entreprenadsumman löd på 155 770 kronor. Gustaf Lindgren bedrev sin verksamhet från Stockholm där han var mitt uppe i det stora polishusbygget. Till platskontrollant utsågs därför stationsingenjören vid Flottans station i Karlskrona Per Sixten Carlsson Sparre, en man som själv bidragit med många av marinens byggnader och anläggningar i staden.

En representativ bostad

Det nya residenset som stod färdigt i december 1910, är som tidigare nämnts närmast att likna vid en stor patriciervilla avsedd för stor representation, men också som en komfortabel bostad för en barnfamilj ur dåtidens högsta samhällsklass. Huset är uppfört i två våningar med en souterrängvåning. I den sistnämnda fanns omfattande ekonomi- och domestikutrymmen. Här fanns ursprungligen kök med disskök och anrättningsrum, matkällare, vinkällare och tvättstuga samt matsal och tre bostadsrum för tjänstefolk. Pannrum fanns också eftersom huset redan från början hade centralvärme.

Bottenvåningen med entré från Kungsbron där Erik Dahlberghs byst vakar över de inträdande, är husets huvudvåning och helt inrättad för representation. Från entrén kommer man in i en stor 'living hall' kring vilken de olika rummen grupperar sig. Omedelbart till vänster finns två rum som ursprungligen var herrum men nu är kungliga gästrum. I adjutantrummet återfinns en empirekakelugn. Rakt fram genom hallen ligger den stora matsalen med plats för 104 sittande gäster. Den har ett rikt dekorerat stucktak med marina symboler och Gustaf v:s namnchiffer. Innanför matsalen ligger lilla matsalen med havsutsikt. Den var från början frukostrum och här har numera blekingekonstnärer möjlighet att ställa ut sina arbeten. Från den stora matsalen når man rokokorummet eller salongen som det tidigare kallades. Sitt namn har rummet efter rokokomöblemangent; här finns bland den konstnärliga utsmyckningen G. E. Schröders målning «De fyra riksständerna». Utanför rokokorummet finns en öppen loggia mot havet. Det sista av representa-

Kakelugn från tiden omkring 1800. I residenset finns ett antal ugnar från denna tid, flyttade från någon äldre byggnad i staden. Kanske har de stått i 'Prinshuset', residensets företrädare på tomten.

Rokokorummet (ovan) och Pelarsalongen (nedan) är två av de mest praktfulla rummen i representationsvåningen. Den fasta inredningen utformades av Gustaf Lindgren i rokoko och gustaviansk stil och har möblerats i överensstämmelse med respektive rums stilhistoriska särart.

Loggian utanför Rokokorummet på ett fotografi från omkring 1930. På reddan ligger skeppsgossekårens övningsfartyg Najaden och Jarramas.

tionsrummen på bottenvåningen är förmaket eller pelarsalongen som är inrett i gustaviansk stil.

Hallen är som tidigare nämnts utformad som ett stort entrérum på engelskt manér, vilket betyder att den kan utnyttjas som sällskapsrum. Väggarna är hållna i brunt för att efterlikna boiserie i ädelträ och taket har stuckedekorationer. Här finns naturligtvis också en öppen spis. Över dörröppningarna till de olika rummen sitter riks-, läns- och stadsvapen – Karlskrona, Ronneby och Sölvesborg. Vid blekingekonstnären Wilhelm Smitts (1867–1949) målning «Osteria» från 1902 finns en soffgrupp som bildar ett konversationshorn. Representationsvåningen är ovanligt påkostad för att vara en statlig tjänstebostad, men för att förstå detta bör man hålla i minnet att Karlskrona var såväl residensstad som den svenska flottans huvudstation. Här utvecklades ett rikt sällskaps- och representationsliv, inte minst vid de återkommande utländska flottbesöken.

Från hallen leder den öppna trappan

till övre våningen som ursprungligen helt togs i anspråk av landshövdingens bostad med gästrum och tjänarrum. Nu har också delar av denna våning en officiell funktion eftersom det nuvarande landshövdingeparets bostadsanspråk inte är identiska med greve Axel H:son Wachtmeisters.

Även den övre hallen är utformad som ett sällskapsrum och får sitt ljus från en liten innergård. Det största rummet på övervåningen är Blekingerummet, som tidigare fungerade som landshövdingens vardagsrum. Det motsvarar rokokorummet i representationsvåningen och har en stor altan ut mot havet.

Rumssviten på andra sidan trapphuset innehåller gästrum och en matsal som används för arbetsluncher och mer informell representation. Matsalen var ursprungligen barnkammare och hörnen är rundade med likaledes rundade garderobs- och entrédörrar – vackra prov på det tidiga 1900-talets hantverksskicklighet. Till höger om trappan ligger den egentliga bostads-

sviten som ursprungligen bestod av landshövdingeparets toaletterum samt sängkammare, badrum och två barnkammare; den ena av dessa motsvarar matsalen i gästrumssviten. Än i dag har landshövdingeparet sin bostad här, även om dispositionen är förändrad.

Elektrisk ringledning

När residenset var nytt var det utrustat för den tidens högre standardliv och kraven på komfort hade ökat betydligt sedan 1800-talet, inte minst genom det tydliga anglosaxiska inflytandet. Dessutom hade den tekniska utvecklingen med gasspisar, hissar och centralvärme varit snabb. Men fortfarande krävdes det en stor personal för att hålla igång ett hem och en representationsmiljö av den här storleken. Det fanns utrymme för fem tjänare förutom kusk och i stallet, som numera är garage, fanns det plats för fyra hästar. Kusken förfogade över en bostad om två rum och kök i en byggnad invid stallet.

I stora huset fanns den tidens moderniteter: gasspis i köket och två

Nuvarande Blekingerummet i sin ursprungliga funktion som vardagsrum i landshövdingen Sven A. Hagströmers privatbostad omkring 1940.

handdrivna mathissar från Jomaire Frères i Paris. Elektrisk ringledning gjorde det möjligt att tillkalla personalen i det stora huset. Arbetsbeskrivningen för ringledningen är utformad med stor omsorg och visar på den stora betydelse man tillmätte denna kommunikationsanordning. Den berättar på sitt sätt om livet i residenset i början av 1900-talet och kan därför vara värd att citera:

«Från hufvudportalen, undre hallen, herrrummen, förmaket, salongen, frukostrummet, matsalen, landshövdingens toaletterum och badrummet anlägges elektrisk ringledning till nummertafli i bottenvåningens serveringsrum. Denna ledning förses med omkastare till nummertafli i betjänttrummet och i jordvåningens anrättningsrum, dit äfven drages ledning från en kontakt vid köksingången från trädgården.

Från sängkammaren, landshövdingens toaletterum och sex soffrum drages ringledning till öfre våningens tjänaretrum, där en nummertafli uppsattes,

I dag har Blekingerummet en mer officiell och representativ prägel.

från hvilken en omkastare ledes till särskilda klockor i betjäntrummet och anrättningsrummet. Samtliga dessa ledningar lägges i rör under putsen. Kontakterna skola placeras efter kontrollantens anvisningar och där paneler finnes, sättas i ramstyckenas midtlinie eller ock i fyllningarnas midtlinie. I bottenvåningens samtliga rum skola kontaktdosorna utföras enligt godkänt prof.»

Genom åren har det naturligtvis skett en del förändringar i residenset. Ursprungligen var landshövdingen tvungen att möblera huset själv medan

huvuddelen av möblemanget numera är statlig egendom. Färgsättningen av exteriören är i dag annorlunda än den ursprungliga, som var hållen i en enhetlig gråvit ton. Den ursprungliga ljusa färgsättningen höll samman den relativt stora byggnaden bättre och minskade dess tyngd. Men trots senare tiders tillägg och förändringar har residenset i Karlskrona behållit det mesta av sin ursprungskaraktär av högreståndsbostad från 1900-talets början som gör det unikt bland de svenska länsresidenserna. ■

Staffan Nilsson